

УДК 614.2(07)

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ЛІКАРІВ

О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва

ДЗ “Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України”

REALIZATION WAYS OF CONCEPTS OF PRACTICAL-ORIENTED TRAINING IN MODERN POST-GRADUATE EDUCATION OF DOCTORS

O. S. Nykonenko, S. D. Shapoval, S. M. Dmytriyeva

State Institution “Zaporizhian Medical Academy of Post-Graduate Education of MPH of Ukraine”

У статті йдеться про досвід застосування практично-орієнтованого навчання лікарів у практиці післядипломної освіти шляхом впровадження сучасних технологій організації навчального процесу в освітню діяльність ДЗ “Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України”. Висвітлено деякі проблемні питання щодо розробки та впровадження нових організаційних форм і видів навчання у післядипломній підготовці лікарів. Зроблено висновок про необхідність диференційованого застосування дидактичних принципів сучасної педагогічної науки відповідно до потреб кожної цільової групи суб'єктів навчання.

The article presents the experience of applying the practically-oriented training for physicians in practice of post-graduate education by introducing the modern technology of the educational process in educational activities of the State Institution “Zaporizhian Medical Academy of Post-Graduate Education of MPH of Ukraine”. Some issues on the development and implementation of new organizational forms and types of training in post-graduate training of doctors are adduced. The need for differentiated use of didactic principles of modern pedagogy to meet the needs of each target group of subjects of study is considered.

Вступ. Концепція практичної спрямованості навчання як складова сучасних дидактичних принципів, що стосується усіх компонентів післядипломного навчання лікарів, полягає у забезпеченні чітких зв'язків і взаємозалежностей між процесом здобуття професійних знань й формуванням навичок та вмінь, що дають медичному спеціалісту змогу ефективно діяти в складних умовах реальної практики. Як основні положення та водночас інструменти ефективності реалізації концепції практично-спрямованого навчання можна визначити: дотримання нормативних вимог щодо організації і проведення навчальних занять та дисципліни навчального процесу; формування високої наукової культури професійної діяльності та уміння цілеспрямовано, ефективно і оптимально діяти за складних умов; знання науково-методичної основи з надання змісту кожній складовій дидактичного процесу; використання сучасних рекомендацій педагогічної науки та науково обґрунтованих критеріїв оцінки ефективності навчального процесу [1, 4, 6].

У післядипломній підготовці лікарів реалізація концепції практично- спрямованого навчання здійснюєть-

ся завдяки забезпеченню системності та послідовності навчання від теоретичних знань до формування вмінь та навичок їх практичного використання. Тому у практиці післядипломної медичної освіти важливим є широке застосування логіки навчального процесу і структурування змісту навчання під час викладання; цілеспрямоване планування навчального процесу; врахування особливостей майбутньої діяльності учнів для вдосконалення їхніх професійних знань, навичок і вмінь; активне впровадження в дидактичний процес сучасних технологій навчання, а також використання професійного потенціалу науковців ВНЗ з розробки та впровадження сучасних медичних технологій; систематичне керування навчально-пізнавальною діяльністю, зокрема самостійною роботою, суб'єктів навчання, прагнення глибокого засвоєння ними знань, якісного опанування практичних дій; пошук можливостей комплексного використання знань, навичок і вмінь під час проведення різноманітних занять за традиційними та новітніми організаційними формами [2, 3, 6].

Реформування системи вищої медичної освіти України з метою приведення її у відповідність до міжна-

родних освітніх стандартів передбачає активне застосування у післядипломній підготовці лікарів головних дидактичних принципів сучасної педагогічної науки, перегляду традиційних конструкцій організації навчання, впровадження інноваційних освітніх технологій, формування спрямованої мотивації всіх категорій суб'єктів навчання до безперервного професійного розвитку [1, 2, 5].

Основна частина. Протягом останніх років у ДЗ “Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України” (надалі – ДЗ “ЗМАПО МОЗУ”) здійснюється моніторинг з узагальнення та аналізу результатів впровадження принципів практично-орієнтованого навчання у педагогічну практику закладу [7]. Поряд з активним впровадженням новітніх форм організації навчального процесу та інноваційних освітніх технологій (дистанційне навчання, телемедичні технології, організація інтенсивної підготовки лікарів шляхом короткотривалих циклів інформації та стажування, забезпечення безперервного навчання лікарів на постійно діючих проблемних семінарах) викладачі академії прагнуть зберегти кращі особливості національної системи медичної освіти.

За принципами практично-орієнтованого навчання в академії переглянуті змістовні характеристики традиційних видів навчальних занять (лекція, практичне, семінарське, лабораторне, індивідуальне заняття; консультація). На кафедрах закладу читаються виключно проблемні лекції, які передбачають викладання змісту матеріалу у вигляді постановки дискусійних проблем, ідей, положень, що вимагають розв'язання в ході дискусії. На практичних заняттях викладач організує детальний розгляд окремих положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування. Для клінічних дисциплін обов'язковою є організація практичного заняття “біля ліжка хворого”, широко практикується участь лікарів-слухачів у клінічних обходах і консилиумах. Семінар є видом навчального заняття, що пропонується для поглибленого вивчення дисципліни, оволодіння методологією наукового пізнання. На семінарах викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих слухачі готують виступи з індивідуально виконаних завдань. Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача як спеціаліста з даного фаху. Наприклад, на кафедрі соціальної медицини, організації та управління охорони здоров'я і МСЕК як форма самостійної підготовки слухачів завпроваджено написання курсової роботи за показниками лікувально-профілактичного за-

ладу, де вони працюють. Програма практичної підготовки та терміни її проведення визначаються навчальним планом; повністю забезпечена методичними розробками та методичними рекомендаціями.

Самостійна робота слухачів виконується в позааудиторний час із широким застосуванням інформаційних технологій на підставі використання інформаційних пакетів, що розроблені для слухачів, а також сучасних методів дистанційної освіти і телемедицини. Для забезпечення самостійної позааудиторної роботи слухачів підготовлені методичні розробки, у разі потреби, викладачі академії проводять індивідуальні та групові консультації.

Оскільки традиційні форми післядипломної підготовки лікарів (тематичне удосконалення, спеціалізація, стажування) не завжди забезпечують гнучкість навчання стосовно реальних умов роботи сучасного лікаря, в академії активно діє програма з впровадження елементів контактної-дистанційного навчання шляхом використання кейс-, TV-, мережних дистанційних технологій або технологій мобільного Інтернету. В академії розроблено та впроваджено нову організаційну форму безперервного професійного розвитку лікарів – постійно діючі проблемні семінари. Відповідно до пріоритетів Національного плану дій з реформування галузі охорони здоров'я організаційна структура таких семінарів передбачає не лише проведення тематичних занять (лекцій, семінарів-конференцій, майстер-класів, круглих столів), а також надання консультативної та організаційно-методичної допомоги закладам практичної охорони здоров'я. За принципами відповідності вмісту навчання реальним умовам роботи практичних лікарів у ДЗ “ЗМАПО МОЗУ” розроблений та апробується новий навчальний формат проведення інтенсивного курсу інформації та стажування з майстер-класом. Навчальний цикл складається з дистанційного (підготовчого) та очного (практичного) модулів, що сприяє оптимізації викладання з цільовими витратами аудиторного часу на відпрацювання медичних технологій. Як додаткові програми у ДЗ “ЗМАПО МОЗУ” запроваджено елективні курси “Медичне право”, “Біоетика та біобезпека”, “Цивільний захист та медицина катастроф”. Впровадження нових організаційних форм післядипломної підготовки медичних фахівців, орієнтація на світові досягнення медичної науки і практики, спрямованість практично-орієнтованого навчання до потреб практичної охорони здоров'я, застосування в педагогічному процесі новітніх, зокрема, комп'ютерних і телемедичних технологій навчання та контролю знань є умовою забезпечення якості осві-

тньої діяльності медичних ВНЗ післядипломної освіти. За результатами технічної оцінки зворотного зв'язку з учасниками навчального процесу, застосування новітніх освітніх технологій і сучасних організаційних форм на базі запровадження принципів практично-орієнтованого навчання сприяє покращенню засвоєння навчального матеріалу, опануванню вмій та навичок, що передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою за фахом, формуванню спрямованої мотивації щодо безперервного професійного розвитку.

Висновки: 1. Післядипломна підготовка лікарів має здійснюватися за сучасними клініко-економічними стандартами відповідно до міжнародного дос-

віду зі збереженням традицій національної системи медичної освіти на підставі організації практичної спрямованості занять.

2. Застосування практично-орієнтованого навчання сприяє підвищенню мотивації лікарів до безперервного професійного розвитку.

3. Шляхами реалізації концепції практично-спрямованого навчання у післядипломній освіті лікарів є впровадження в педагогічну практику сучасних освітніх технологій та новітніх форм організації навчання згідно з принципом відповідності змісту навчального матеріалу реальним умовам роботи медичних спеціалістів на підставі досягнень сучасної медичної науки і практики.

Література

1. Про затвердження Концепції розвитку вищої медичної освіти України : наказ Міністерства охорони здоров'я і Академії медичних наук України № 522/51 від 12.09.2008 р.

2. Про удосконалення післядипломної освіти лікарів : наказ Міністерства охорони здоров'я України № 1088 від 10.12.2010 р.

3. Последипломное медицинское образование. Международные стандарты ВФМО улучшения качества. – Ун-т Копенгагена, 2003. – 32 с.

4. Система забезпечення якості підготовки медичних кадрів в Україні / [І. С. Булах, О. П. Волосовець, В. М. Казаков та ін.]. – Київ : Книга Плюс, 2007. – 40 с.

5. Вороненко Ю. В. Безперервний професійний розвиток лікарів і провізорів – нові принципи побудови системи

/ Ю. В. Вороненко, О. П. Мінцер // Нові напрямки впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладах України III–IV рівнів акредитації : матеріали Всеукраїнської наукової навчально-методичної конференції. – Тернопіль : ТДМУ, 2011. – С. 26–28.

6. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

7. Никоненко О. С. Проблемні питання впровадження безперервного професійного розвитку лікарів на етапі реформування системи вищої медичної освіти / О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва // Медична освіта. – 2007. – № 4. – С. 4–6.